

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyeu Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeu Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIY MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anijonovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
Alimov Umid O'ktambayevich	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
Останов Эгамберди	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
Xakimova Xulkar Xamidovna	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIVAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASSTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilhomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDI KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUHLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOII AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILIY TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	
VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI.....	652
O.Q. Qo'shmatov	
AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI	657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov	
MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI.....	664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	669
Розиков Жалил Жалолович	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI.....	678
M.Xayitboyev	
USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	683
Inomjon Sherimbetov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIVAVIY RAG'BATLARNING ROLI	694
Galiyev Tohir Fazliddinovich	
ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	700
Abduqodirova Umida G'ayrat qizi	
QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	706
Nazarova Feruza Usmonovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA KORXONALARINI KREDITLASHNING ZARURLIGI HAMDA IQTISODIY AHAMIYATI.....	713
Shaymatov Mansur Jo'rabaevich	
MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY AKTIVLARNI TAN OLISH	720
Odiljonova Oybachin Fayzullo qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TRANSFORMATSIYA BARQARORLIGINI BAHOLASH	724
Sanetullaev Aybek Esbosinovich	
XALQARO AVTOMOBIL ISHLAB CHIQUVCHI KOMPANIYALARNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	728
Xidoyatov Mirsaid Mirmuhsunovich	
ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: STRATEGIES FOR RESILIENCE IN AN ERA OF DECLINING RESOURCES AND RISING EXPECTATIONS.....	734
Inomiddin Imomov	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI IQTISODIY RIVOJLANISHGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	744
Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	751
Алиева Эльнара Аметовна	
AHOLI DAROMADLARI VA ULARNING SHAKLLANISH MANBALARI.....	756
So'fiyeva Xusniya Soxibjonovna	
НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	760
Назарова Гулчебра Нурмуханбетовна	
СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ПО ОЦЕНКЕ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ	766
А.Р. Кудратов	
IJTIMOYIY XIZMATLAR KO'RSATISH JARAYONIDA TASHKILIY VA IQTISODIY MUNOSABATLAR	775
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION BIZNESNI BOSHQARISH VA YANGI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	780
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
GRUZIYA TAJRIBASIDA BARQAROR TURIZMNI TA'MINLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLANILISHI	786
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
INNOVATSION FAOLIYATNING MINTAQADA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI	790
Fayziyeva Shirin Shodmonovna	
QORAQALPOG'ISTON HUDUDIDA ETNOGRAFIK TURIZM KLASSTERINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	795
Kunnazarova Orazxan	
MAMALAKATIMIZ IMPORTI VA EKSPORTIDA KICHIK BIZNESNING ULUSHI	798
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
YEVROOBLIGATSIYA VA UNING AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN EMISSIYASI	807
Avezov Ibrohim Ilxomovich	

IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR SHAROITIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	808
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
SPORT ANJOMLARI SANOATIDA INNOVATSION JARAYONLARNI TIZIMLASHTIRISH MODELINING ZARURATI.....	813
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GREEN MARKETING STRATEGIES AND THE APPLICATION OF NEUROMARKETING METHODS IN THEIR DEVELOPMENT.....	819
Samadov Asqar Nishonovich, Latipova Go'zal	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA KICHIK KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	825
Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING EMPIRIK TAHLILI	831
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MEHMONXONALAR ROLI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR.....	840
Raxmonova Nigina Anvarovna	
IJTIMOIIY SIYOSAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: O'ZBEKISTONNING AMALIY YONDASHUVI VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	844
Bafojev Farrux Jo'raqulovich	
AHOLI IJTIMOIIY HIMOYASINI KUCHAYTIRISH MUAMMOLARI	852
Ulashev Xubbim Askarovich	
YASHIL TA'LIM RIVOJLANISH BOSQICHLARI: YAPONIYA MISOLIDA	856
Raxshona Nabibullayeva	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON SAVDONING MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI.....	861
Mo'minov Yahyobek Shokirjon o'g'li	
TUROPATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	865
Toshev Akmal Salimovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQADA AHOI DAROMADLARINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	874
Quldasheva Maftuna Musurmon qizi	
ФАКТОРЫ И МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	878
Алиева Эльнара Аметовна, Рахматхонов Саидодилхон Расулхон угли	
МЕХАНИЗМЫ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В СТРАНАХ С РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЭКОНОМИКОЙ: РОЛЬ ESG-ИНСТРУМЕНТОВ, ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ РЫНКА ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И МАЛАЙЗИИ.....	884
Нарзуллаева Мехрангиз Ақобировна	
DORIVOR O'SIMLIKLA SAVDOSIDA QIYMAT ZANJIRI TAHLILI: IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	893
Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'ZBEKISTON VA TURKMANISTON O'RTASIDAGI SAVDO AYLANMASI TAHLILI	899
Voxidova Mehri Xasanovna	
GLOBAL KOMPANIYALARDA RAQAMLI MENEJMENTNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	905
Axmedov Sardor Shuxrat o'g'li	
IQLIM O'ZGARISHLARI VA GLOBALLASHUV SHAROITIDA EKOLOGIK-HUQUQIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.....	912
Jumanazar Xolmuminov	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING JAHON TAJRIBASI	916
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	921
Rahmatullayev Bobir Chorshamiyevich	

FINANCING WATER RESILIENCE: A FEASIBILITY ANALYSIS OF SOVEREIGN BLUE BOND ISSUANCE IN UZBEKISTAN.....	926
Yakubov Jakhongir	
УКРЕПЛЕНИЕ ПАРТНЁРСТВО И СОЗДАНИЕ ЕДИНСТВЕННОГО ЭНЕРГОРЫНКА В УЗБЕКИСТАНЕ	929
Каримова Нуржахон Олим кизи	
ИННОВАЦИОННАЯ ЗРЕЛОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ МОДЕЛИ	935
Алиева Эльнара Аметовна, Табаков Евгений Сергеевич	
"BUDJET JARAYONLARIDA XAVFLARNI ANIQLASH VA BAHOLASH: ICHKI AUDIT YONDASHUVLARI"	941
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna, Nishonxo'djaev Bekzod Baxodir o'g'li	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA DAVLATNING ROLI	947
Raximov Baxromjon Ibroximovich	
O'ZBEKISTONDA SUT SEKTORINING QIYMAT ZANJIRINI SANOATLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	951
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBIDA XARAJATLAR HISOB I VA KALKULYATSIYA TIZIMLARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	955
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ	961
Ариф Мустафаев	
ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА ИЗМЕНЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	968
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION HUQUQIY SIYOSATIDA GLOBAL REYTINGLARNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	974
Gavhar Bekmurodova Adham qizi	
XALQARO MOLIYA BOZORIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI VA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	981
Ochilova Xusniya Olim qizi, Yuldasheva Umida Asanaliyevna	
JAHONDA BRONLASH TIZIMLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARINING EVOLYUTSIYASI.....	987
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
MILLIY IQTISODIYOT INNOVATSION SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA JAHON TAJRIBALARI.....	994
Samadqulov Muhammadjon Islom o'g'li	
HUDUDIY RIVOJLANISHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING AHOLI DAROMADLAR DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	998
Olimjon Fattoyev G'ayrat o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY SHAROITLARDI RAQOBATBARDOSHLIGI: NAZARIY JIHATLARI VA AMALIY BOSHQARUV STRATEGIYALARI	1002
Adizov Bobir Baxtiyorovich	
ZAMONAVIY SHAROITDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RISKLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1005
Sirojiddinov Kamoliddin Ikromiddinovich, Nasritdinov Bekzod Xusnutdinovich	
NAMANGAN VILOYATIDA QURILISH KLASHTERINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI VA ISTIQBOLLI MANBALARI.....	1011
Abduraxmanov Muxtorali Abduvoxidovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	1016
Авезова Шахноза Махмуджановна	
MOLIYAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR KO'RSATADIGAN OMILLAR.....	1022
Obilov Mirkomil Rashidovich	

“O‘ZBEKISTONDA TURIZMNING MADANIY IDENTIKLIKKA TA’SIRI: SOTSIOLOGIK TAHLIL”	1028
Alijonova Nargiza Rashidjon qizi	
STATISTICAL ANALYSIS OF CREDIT INTEREST RATES.....	1034
Abdullayev Shakhobiddin Shamsiddinovich	
QISHLOQ XO‘JALIGIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISH METODLARI VA SAMARALI TA‘MINOT ZANJIRI MODEL.....	1037
Olimova Bahora Shuxratovna	
INNOVASION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI.....	1042
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI BARQARORLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMIL SIFATIDA FOIZ SIYOSATI VA UNING AMALIY JIHATLARI.....	1047
Axmedova Dilafro‘z Elshodovna	
B2BDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH BO‘YICHA XORIJIY TAJRIBALAR.....	1053
Abdubotirova Madinaxon	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННО - ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ	1059
Баходирова Хилола Баходировна	
RAQOBATBARDOSH MAHSULOT ISHLAB CHIQRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYASIDAN FOYDALANISH.....	1063
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Abdurazakova Diyora	
ENERGIYA XARAJATLARINI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY SAMARASI	1070
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF REMOTE BANKING SERVICES IN THE CONTEXT OF BANKING TRANSFORMATION	1075
Jabborov Bahriddin Rashidovich	
MIKROMOLIYA TASHKILOTLARIDA MOLIVAVIY-XO‘JALIK FAOLIYATINI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH TARTIBI.....	1079
G‘ofurov Iskandar Abduraxmonovich	
BANKLARNING INVESTITSIYA RISKLARI VA ULARNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	1084
Yuldashev Erkin Xusanovich	

Yuldashev Erkin Xusanovich

Toshkent amaliy fanlar universiteti

“Bank va moliya” kafedrası iqtisod fanlari nomzodi, v.v b., dosent

Email: erkin77boss@mail.ru

ORCID: 0009-0007-2351-1232

BANKLARNING INVESTITSIIYA RISKLARI VA ULARNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada banklarning investitsiya risklari, ularning turlari hamda ularni kamaytirishning samarali yo‘llari atroflicha tahlil qilingan. Tadqiqotda O‘zbekiston bank tizimining so‘nggi yillardagi islohotlari, risklarni boshqarish bo‘yicha xalqaro tajribalar, Basel III tamoyillari va sun‘iy intellekt asosidagi yondashuvlarning ahamiyati yoritilgan. Muallif tomonidan kredit, bozor va likvidlik risklarini kamaytirish mexanizmlari, shuningdek, raqamli texnologiyalar yordamida banklarning investitsion barqarorligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, risklarni samarali boshqarish banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi va iqtisodiyotning investitsion salohiyatini kengaytiradi.

Kalit so‘zlar: bank tizimi, investitsiya risklari, risklarni boshqarish, Basel III, kapital yetarliligi, likvidlik, sun‘iy intellekt, moliyaviy barqarorlik.

Abstract. This article analyzes the investment risks of banks, their main types, and effective methods of mitigation. The study highlights recent reforms in Uzbekistan’s banking system, international best practices in risk management, Basel III principles, and the growing role of artificial intelligence in identifying and forecasting risks. The author examines mechanisms for reducing credit, market, and liquidity risks, as well as the impact of digital technologies on improving investment stability. The findings reveal that efficient risk management strengthens banks’ financial stability and enhances the investment potential of the national economy.

Key words: banking system, investment risks, risk management, Basel III, capital adequacy, liquidity, artificial intelligence, financial stability.

Аннотация. В статье рассматриваются инвестиционные риски банков, их типология и эффективные методы снижения. Особое внимание уделено реформам банковской системы Узбекистана, международному опыту управления рисками, принципам Базеля III и применению технологий искусственного интеллекта в процессе прогнозирования и минимизации рисков. Автор анализирует механизмы снижения кредитного, рыночного и ликвидного риска, а также роль цифровых инструментов в повышении инвестиционной устойчивости банков. Результаты исследования показывают, что комплексное управление рисками способствует укреплению финансовой стабильности банков и росту инвестиционного потенциала экономики.

Ключевые слова: банковская система, инвестиционные риски, управление рисками, Базель III, достаточность капитала, ликвидность, искусственный интеллект, финансовая устойчивость.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida bank tizimi mamlakat moliya bozorining barqarorligi va iqtisodiy o‘shishining asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Banklarning investitsiya faoliyati real sektorni moliyalashtirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash orqali iqtisodiyotning raqobatbardoshligini

oshiradi. Shu bilan birga, investitsiya faoliyati bilan bog'liq risklar – ya'ni bozor konyunkturasining o'zgarishi, kredit portfelining sifati, valyuta kurslarining tebranishi, likvidlik va foiz stavkalari bilan bog'liq noaniqliklar – banklar uchun muhim xavf omillaridan biridir. Ushbu risklarni samarali boshqarish moliya tizimining barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan so'nggi yillarda bank sektorini isloh qilish, investitsiya muhitini yaxshilash va risklarni kamaytirish borasida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "2020 — 2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF-5992-son¹ Farmoni banklarning risklarni boshqarish tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish, kapital yetariligi va aktivlar sifatini oshirishni ko'zda tutadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'RQ-598-son² Qonuni investitsiya jarayonlarida ishtirok etuvchi subyektlarning huquqiy kafolatlarini, risklarni sug'urtalash va ularni kamaytirish mexanizmlarini belgilab beradi.

Mazkur maqolada banklarning investitsiya risklari, ularning turlari hamda ularni minimallashtirishning zamonaviy yo'llari tahlil qilinadi. Tadqiqotning ijobiy yo'nalishi shundan iboratki, unda banklarning innovatsion yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va xalqaro tajribalar asosida risklarni boshqarish bo'yicha imkoniyatlari yoritilib, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning istiqbolli mexanizmlari ko'rsatib beriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Banklar investitsiya faoliyatida uchraydigan asosiy risklar — kredit, bozor, likvidlik, operatsion va mamlakat (country) risklari — ularning moliyaviy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ilmiy adabiyotlarda bu risklarni aniqlash, o'lchash va kamaytirish masalalari keng yoritilgan. Saunders va Allen o'zining "Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms" nomli asarida kredit riskni baholashda zamonaviy statistik yondashuvlar va Value-at-Risk metodologiyasining afzalliklarini ko'rsatgan. Ularning fikricha, to'g'ri risk o'lchovi bank portfelining diversifikatsiya darajasini oshirishga va kutilmagan yo'qotishlarni minimallashtirishga xizmat qiladi.

Basel qo'mitasi tomonidan ishlab chiqilgan Basel III xalqaro me'yorlari esa bank kapitalining yetariligi va likvidlik talablarini kuchaytirish orqali moliya tizimining barqarorligini mustahkamlashga qaratilgan. Ushbu standartlar banklarga risklarni aniqroq baholash, investitsiya faoliyatida tavakkalchilikni cheklash va aktivlar sifatini yaxshilash imkonini beradi. Shuningdek, Basel qo'mitasining tavsiyalariga binoan banklar kapital tuzilmasi va risk koeffitsiyentlarini real sektor investitsiyalarining xavf darajasiga moslashtirish orqali uzoq muddatli barqarorlikka erishishlari mumkin.

Empirik tadqiqotlar ham risklarni kamaytirish mexanizmlarining amaliy samaradorligini ko'rsatadi. Nyebor, Obalade va Muzindutsi 2024-yilda o'tkazgan tadqiqotida Gana tijorat banklarining qishloq xo'jaligi sohasidagi kredit risklarini kamaytirishda garov, kafolat va sug'urta kabi mexanizmlar muhim ahamiyat kasb etishini aniqlagan. Ularning fikricha, qiymat zanjiri asosida hamkorlik va kredit kafolatlash tizimlari moliyaviy yo'qotishlarni sezilarli darajada kamaytiradi. Shu yo'nalishda, IACPM tashkilotining 2024-yilda e'lon qilingan "Risk Mitigation Techniques in Credit Portfolio Management" nomli hisobotida ham riskni diversifikatsiya qilish, portfelni sug'urtalash va balansdan tashqari instrumentlar yordamida xavfni o'tkazish mexanizmlarining afzalliklari batafsil yoritilgan.

Likvidlik riskiga oid tadqiqotlar, xususan, Bank for International Settlements tomonidan olib borilgan tahlillar, banklarning qisqa muddatli moliyaviy bosim holatlarida barqarorligini oshirish uchun LCR (Liquidity Coverage Ratio) va NSFR (Net Stable Funding Ratio) kabi ko'rsatkichlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi. Bu ko'rsatkichlar yordamida banklar o'z aktiv va passivlarini muvofiqlashtirib, likvidlik yetishmovchiligi holatlarining oldini olishlari mumkin.

So'nggi yillarda texnologik yondashuvlar risk boshqaruvida yangi bosqichni boshlab berdi. Kim, Kim va Lee 2019-yilda o'tkazgan tadqiqotida mashinaviy o'rganish (machine learning) asosida derivativ portfellardagi riskni bashorat qilish imkoniyatlarini o'rgangan va bu yondashuv an'anaviy statistik modellarga nisbatan ancha aniq natijalar berganini ko'rsatgan. Shuningdek, bu texnologiyalar banklarga real vaqt rejimida risklarni aniqlash va monitoring qilish imkonini beradi.

Mahalliy miqyosda esa O'zbekiston Markaziy bankining so'nggi yillardagi me'yoriy hujjatlari banklarda risklarni boshqarish tizimini takomillashtirishga qaratilgan. Ayniqsa, kredit va bozor risklarini baholashda xalqaro standartlarni qo'llash, ichki nazorat tizimini kuchaytirish va raqamli kuzatuv mexanizmlarini joriy etish borasida muhim qadamlar tashlangan. Bu islohotlar banklarning investitsiya faoliyatida tavakkalchilikni kamaytirish, barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash imkonini kengaytiradi.

1 <https://lex.uz/docs/-4811025>

2 <https://lex.uz/docs/-4664142>

Umuman olganda, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va xalqaro tajriba banklarning investitsiya risklarini kamaytirishda integratsiyalashgan yondashuvlarni — kapital yetariligi va likvidlikni mustahkamlash, portfel diversifikatsiyasi, sug'urta va kafolat instrumentlaridan foydalanish, shuningdek, sun'iy intellekt asosida risk monitoring tizimlarini qo'llashni tavsiya etadi. Ushbu chora-tadbirlar bank sektorining moliyaviy barqarorligini oshirish va investitsion faoliyatni ijobiy yo'nalishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ma'lumotlar O'zbekiston Markaziy banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi va Jahon bankining ochiq ma'lumotlar bazalaridan hamda tijorat banklarining yillik hisobotlaridan olindi. Analitik qismda investitsiya risklari dinamikasi, kredit portfeli tuzilmasi va kapital yetariligi ko'rsatkichlari korrelyatsiya hamda trend tahlili usullari yordamida baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Banklarning investitsiya risklari va ularni kamaytirish yo'llarini tahlil qilishda, avvalo, ushbu risklarning iqtisodiy mohiyatini chuqur tushunish zarur. Bank investitsiya risklari — bu moliyaviy aktivlarga, real sektor loyihalariga yoki kapital bozori vositalariga kiritilgan mablag'larning kutilgan daromadni bermasligi yoki zarar keltirish ehtimoli bilan bog'liq tavakkalchilikdir. Ushbu risklar moliya tizimi barqarorligiga, kapital aylanishiga va iqtisodiyotning investitsion jozibadorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, risklarni aniqlash, baholash va boshqarish mexanizmlari har bir bankning strategik rivojlanish siyosatining markazida turadi.

Investitsiya risklari bank faoliyatining turli jihatlarida namoyon bo'ladi. Birinchidan, kredit riski — bu qarz oluvchi tomonidan o'z majburiyatlarini bajarmaslik xavfi bo'lib, investitsion loyihalarning asosiy moliyaviy barqarorligiga ta'sir qiladi. Saunders va Allen o'z tadqiqotlarida kredit riskni baholash uchun Value-at-Risk (VaR) yondashuvi va defolt ehtimolini modellashirish usullarini taklif etib, ushbu usul riskni miqdoriy o'lchashda muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatgan. Kredit risk bank uchun eng asosiy xavf turi bo'lib, ayniqsa, uzoq muddatli investitsiya loyihalarida va yirik infratuzilma sohalarida kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchi tur — bozor riski, ya'ni foiz stavkalari, valyuta kurslari, tovar narxlar va moliyaviy aktivlar qiymatining o'zgarishi bilan bog'liq xavf. Global moliya tizimida bu risk ko'pincha makroiqtisodiy beqarorlik, siyosiy xavflar va tashqi shoklar ta'siri ostida keskinlashadi. Masalan, foiz stavkalarining o'zgarishi banklarning obligatsiya portfeli qiymatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, valyuta kursining o'zgarishi esa tashqi investitsiya faoliyatining rentabelligini pasaytiradi.

Uchinchi tur — likvidlik riski, ya'ni bankning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish uchun yetarli likvid aktivlarga ega bo'lmalik holati. Basel III me'yorlariga ko'ra, banklar LCR (Liquidity Coverage Ratio) va NSFR (Net Stable Funding Ratio) ko'rsatkichlarini saqlab turishlari lozim. Bu mezonlar bankning qisqa va uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini baholashda muhim rol o'ynaydi.

O'zbekiston bank sektorida investitsiya risklari so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlarga uchradi. 2017–2024-yillar oralig'ida mamlakat bank tizimi transformatsiya bosqichini boshdan kechirdi: davlat ulushi yuqori bo'lgan banklar qisqarib, tijorat banklari soni va kapitallashuvi ortdi. Bu jarayon bilan birga investitsiya portfellari hajmi 2,5 baravar oshdi, lekin kredit riskining nisbiy darajasi ham o'sgan. 2024-yilda Markaziy bank hisobotiga ko'ra, jami kreditlarning 6,8 foizi kechiktirilgan to'lov toifasiga kiritilgan, bu esa risk monitoringi mexanizmlarini kuchaytirish zaruratini ko'rsatadi.

Basel III tamoyillariga muvofiq, banklar kapital yetariligi (CAR) ko'rsatkichini kamida 13 foiz darajada ushlab turishlari lozim. O'zbekiston banklarida bu ko'rsatkich o'rtacha 15,2 foizni tashkil etib, mintaqaviy me'yordan yuqori hisoblanadi. Bu ijobiy natija, chunki kapitalning yetariligi investitsion risklarni qoplash va yo'qotishlarni amortizatsiya qilish imkonini beradi.

Bozor riski esa ko'proq tashqi iqtisodiy omillar bilan belgilanadi. So'nggi yillarda xalqaro bozorlarda foiz stavkalari va energiya narxlarining tebranishi, shuningdek, global inflyatsion bosim O'zbekiston banklarining valyuta balansiga bevosita ta'sir ko'rsatdi. Shu bois, Markaziy bank tomonidan valyuta risklarini cheklash va derivativ instrumentlardan foydalanishni rag'batlantirish choralari ko'rildi.

Nyebor, Obalade va Muzindutsi tomonidan olib borilgan 2024-yilgi tadqiqotda Gana tijorat banklarining qishloq xo'jaligiga yo'naltirilgan investitsiyalaridagi kredit risklarini kamaytirishning bir nechta samarali usullari ko'rsatib o'tilgan. Ular garov, kafolat, sug'urta va riskni ulashish (risk sharing) tizimlarini qo'llash bank portfellarining barqarorligini oshirishini ta'kidlagan. Bu yondashuv O'zbekiston sharoitida ham dolzarb, chunki qishloq xo'jaligi, qurilish va sanoat sohalarida uzoq muddatli kreditlar katta tavakkalchilikni o'z ichiga oladi.

Amaliyotda kredit riskini kamaytirishning samarali vositalaridan biri — portfel diversifikatsiyasidir. Bu usulda bank o'z investitsiyalarini turli tarmoqlar, mintaqalar va valyutalar bo'yicha taqsimlab, bir manbadan keladigan xavfni kamaytiradi. Shuningdek, IACPM (International Association of Credit Portfolio Managers) 2024-yilgi

hisobotida kredit riskini kamaytirishda synthetic securitization, credit derivatives va credit guarantees kabi instrumentlarning ahamiyatini alohida ta'kidlagan. Ushbu mexanizmlar yordamida banklar tavakkalni balansdan tashqariga o'tkazib, o'z kapital samaradorligini oshiradi.

Bank for International Settlements tomonidan tayyorlangan "Literature Review of Factors Relating to Liquidity Stress" tahliliga ko'ra, likvidlik inqirozlari ko'pincha ichki boshqaruvdagi nomuvofiqliklar, risklarning kech aniqlanishi va aktiv-passiv muvozanatining buzilishi natijasida yuzaga keladi. Shu sababli, zamonaviy banklarda aktiv va passivlarni boshqarish tizimi (ALM) hamda stress-testlar asosiy vositalardan biri sifatida qaraladi.

O'zbekiston tijorat banklarida ham bu yo'nalishda ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. So'nggi yillarda banklarning ko'pchiligi real vaqt rejimida likvidlik holatini baholovchi avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy qildi. Bu tizimlar yordamida qisqa muddatli aktivlar va majburiyatlar o'rtasidagi muvofiqlik darajasi aniqlanadi va kutilmagan to'lov oqimlariga tayyorlik darajasi oshiriladi.

Operatsion risk esa inson omili, axborot tizimidagi nosozliklar va tashqi tahdidlar bilan bog'liq. Kim, Kim va Lee tomonidan 2019-yilda o'tkazilgan tadqiqotda mashinaviy o'rganish algoritmlaridan foydalangan holda operatsion riskni prognoz qilish imkoniyatlari ko'rsatib berilgan. Ularning yondashuvi banklarga ichki jarayonlarni tahlil qilish, xatoliklarni erta aniqlash va yo'qotishlarni kamaytirish imkonini beradi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston tijorat banklarida asosiy investitsiya risklari ko'rsatkichlarining dinamikasi (2020–2024-yillar)³

Yil	Kredit portfeli hajmi, trln so'm	NPL (muammoli kreditlar) ulushi, %	Kapital yetarliligi koeffitsiyenti (CAR), %	Likvidlik koeffitsiyenti (LCR), %	Bozor risk indeksi*
2020	298,5	5,2	14,1	122	0,38
2021	345,7	5,8	14,6	125	0,41
2022	387,3	6,1	15,0	128	0,44
2023	456,9	6,5	15,2	130	0,47
2024	512,4	6,8	15,3	134	0,49

1-jadval ma'lumotlari asosida O'zbekiston tijorat banklarining investitsiya risklariga oid asosiy ko'rsatkichlar 2020–2024-yillar oralig'ida izchil o'zgarib borganini ko'rish mumkin. Eng avvalo, kredit portfeli hajmi 298,5 trillion so'mdan 512,4 trillion so'mgacha, ya'ni deyarli 1,7 baravar o'sdi. Bu o'sish mamlakatda bank sektorining investitsion faolligi kuchayganini, real sektorni moliyalashtirish hajmi ortganini hamda banklar iqtisodiyotdagi ishtirokini kengaytirganini ko'rsatadi. Biroq bu jarayon bilan bir vaqtda muammoli kreditlar ulushi 5,2 foizdan 6,8 foizgacha oshgan. Bu holat kredit portfeli hajmi ortgan sari risk darajasi ham bir oz ko'tarilganini bildiradi, shu bois kredit tahlili va monitoring tizimini takomillashtirish zarurati mavjud.

Kapital yetarliligi koeffitsiyenti (CAR) 14,1 foizdan 15,3 foizgacha o'sib, Basel III talablariga mos darajada saqlanib qolgan. Bu banklar tomonidan risklarni qoplash uchun yetarli kapital bazasi shakllantirilganini anglatadi. Kapitalning o'sish sur'ati investitsion risklarni qoplash salohiyatini oshirgan va bank tizimi barqarorligini mustahkamlagan. Shuningdek, likvidlik koeffitsiyenti (LCR) 122 foizdan 134 foizgacha ko'tarilgan bo'lib, bu banklarning qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish bo'yicha imkoniyatlari kengayganini anglatadi.

Bozor risk indeksi 0,38 dan 0,49 gacha oshgan, bu esa moliya bozorlaridagi tebranishlarga sezgirlik biroz ortganini bildiradi. Shu bilan birga, indeksning nazoratli diapazonda saqlanishi banklar tomonidan bozor riskini boshqarish mexanizmlari yetarlicha samarali ishlayotganini ko'rsatadi. Umuman olganda, jadvaldagi ma'lumotlar O'zbekiston bank tizimining so'nggi yillarda jadal o'sib borayotganini, kapital va likvidlik zaxiralari mustahkamlanayotganini, lekin kredit sifatini yaxshilash hamda risklarni diversifikatsiya qilish zarurati saqlanib qolayotganini tasdiqlaydi.

O'zbekiston Markaziy bankining so'nggi yillardagi normativ hujjatlari banklarda risklarni boshqarish tizimini xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining "Banklar va banklar guruhlarining tavakkalchiliklarni boshqarish tizimiga doir talablar to'g'risidagi"gi nizamga⁴ muvofiq, har bir bankda mustaqil risk boshqaruvi departamenti tashkil etilgan bo'lishi shart. Ushbu departamentlar risklarni aniqlash, baholash, monitoring qilish va kamaytirish strategiyalarini ishlab chiqadi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "2020 — 2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF–5992-son Farmoni orqali bank tizimini isloh qilish va xalqaro reyting mezonlariga moslashish jarayoni boshlandi. Bu

3 Manba: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki yillik hisobotlari asosia muallif ishlanmasi
4 <https://lex.uz/uz/docs/-6436466#-6436869>

hujjat banklarning kapital bazasini mustahkamlash, korporativ boshqaruvni yaxshilash va investitsion faoliyatni faollashtirishga qaratilgan.

Mahalliy amaliyotda risklarni kamaytirishning muhim yo'nalishlaridan biri — raqamli texnologiyalar asosida tahliliy platformalarni joriy etishdir. Masalan, ayrim yirik banklar kredit portfelini real vaqt rejimida kuzatuvchi "risk-dashboard" tizimlarini joriy qilgan bo'lib, bu qaror qabul qilish tezligini va aniqligini oshiradi.

Raqamli transformatsiya bank tizimining investitsiya risklarini kamaytirishda yangi bosqichni boshlab berdi. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data) va tahliliy algoritmlar yordamida banklar nafaqat mavjud risklarni aniqlaydi, balki ularning yuzaga kelish ehtimolini oldindan bashorat qilmoqda. AI asosidagi tizimlar mijozlarning to'lov qobiliyati, xarajat odatlari, bozor o'zgarishlari va iqtisodiy indikatorlarni birlashtirib, kredit xavfini real vaqt rejimida hisoblaydi.

Misol tariqasida, JPMorgan Chase, HSBC, va Deutsche Bank kabi yirik moliya institutlari "AI-powered risk management" tizimlaridan keng foydalanmoqda. O'zbekiston tijorat banklari ham bu yo'nalishda dastlabki qadamlarni tashlamoqda. Masalan, "Asaka Bank" va "Ipoteka Bank" kredit riskini baholashda sun'iy intellekt modellarini sinov tariqasida joriy etgan.

Banklarning investitsiya risklarini samarali boshqarish uchun quyidagi strategiyalar istiqbolli yo'nalish sifatida ajralib turadi:

- birinchidan, risklarni baholashda kompleks yondashuvni qo'llash, ya'ni kredit, bozor va likvidlik risklarini o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqish;
- ikkinchidan, stress-testlar va ssenariy modellashirishni tizimli joriy etish;
- uchinchidan, ESG (Environmental, Social, Governance) tamoyillarini investitsiya qarorlariga integratsiya qilish;
- to'rtinchidan, kadrlar malakasini oshirish va risk boshqaruvi bo'yicha xalqaro sertifikatlash tizimlarini joriy etish.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, risklarni boshqarishdagi innovatsion yondashuvlar nafaqat xavfni kamaytiradi, balki investitsion faoliyatning samaradorligini ham oshiradi. Riskni diversifikatsiya qilish, kapital yetariligi saqlash, texnologik kuzatuv tizimlarini joriy etish va tartibga soluvchi me'yorlarni takomillashtirish O'zbekiston bank tizimi uchun uzoq muddatli barqarorlik va raqobatbardoshlikni ta'minlaydi.

Shunday qilib, tahlillar shuni ko'rsatadiki, banklarning investitsiya risklarini kamaytirish bo'yicha chora-tadbirlar kompleks yondashuvni talab qiladi. Bu yondashuvlar ichida kapitalni yetarli darajada saqlash, kredit risklarini diversifikatsiya qilish, likvidlikni boshqarish, texnologik yechimlardan foydalanish va boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish asosiy o'rinni egallaydi. Natijada, moliyaviy barqarorlik kuchayadi, investitsion muhit yaxshilanadi va bank tizimi iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishiga faol hissa qo'sha oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, banklarning investitsiya risklari ularning moliyaviy barqarorligi, kapital yetariligi va umumiy iqtisodiy faolligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Risklarni samarali boshqarish tizimi mavjud bo'lmagan sharoitda investitsiya loyihalarining qaytarilishi sekinlashadi, bank kapitali sifatiga putur yetadi va iqtisodiy o'sish sur'atlari pasayadi. Shu sababli, risklarni aniqlash, baholash va kamaytirish jarayonlari har bir bankning strategik boshqaruv tizimida ustuvor yo'nalish sifatida shakllanishi zarur. Bu jarayonni raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va analitik modellar bilan qo'llab-quvvatlash investitsion xavflarni prognozlash imkonini yanada kengaytiradi.

Bank sektorining rivojlanish istiqbollari, avvalo, risklarni kompleks boshqarish tizimining mustahkamlanishiga bog'liq. Kredit, bozor va likvidlik risklari o'zaro bog'liq bo'lgani sababli, ularni yagona risk menejment platformasi orqali tahlil qilish zarur. Shuningdek, Basel III tamoyillariga to'liq muvofiqlik, kapital yetariligi me'yorlarini saqlash va stress-test amaliyotini muntazam o'tkazish barqarorlikni oshiradi. Raqamli transformatsiyani chuqurlashtirish, bank ichki nazorat tizimini kuchaytirish hamda kadrlar malakasini xalqaro standartlar darajasida rivojlantirish ushbu tizimni yanada samarali qiladi.

Soha rivojini jadallashtirish uchun banklar faoliyatiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish, investitsiya risklarini baholashda sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilini qo'llash, portfel diversifikatsiyasini kengaytirish, kredit kafolatlash fondlari va riskni ulashish mexanizmlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, Markaziy bank tomonidan milliy risk reyting tizimini yaratish, banklararo axborot almashinuvi mexanizmlarini kuchaytirish va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish mamlakat bank tizimini yanada barqaror, xavfsiz va investitsiyaviy jozibador tizimga aylantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 25-dekabrda "Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'RQ–598-son Qonuni. <https://lex.uz/docs/-4664142>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "2020 — 2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF–5992-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4811025>
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining "Banklar va banklar guruhlarining tavakkalchiliklarni boshqarish tizimiga doir talablar to'g'risidagi"gi nizomi. <https://lex.uz/uz/docs/-6436466#-6436869>
4. Saunders A., Allen L. Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms. – New York: John Wiley & Sons, 2002. – 375 p.
5. Hull J.C. Risk Management and Financial Institutions. – Hoboken: Wiley Finance, 2018. – 832 p.
6. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. – Bank for International Settlements, 2011. – 189 p.
7. Mishkin F.S. The Economics of Money, Banking and Financial Markets. – Boston: Pearson Education, 2019. – 736 p.
8. Nyebar A., Obalade A.A., Muzindutsi P.-F. The Effectiveness of Credit Risk Mitigation Strategies Adopted by Ghanaian Commercial Banks in Agricultural Finance. – Journal of Risk and Financial Management, 2024. – Vol. 17, No. 5. – P. 1–15.
9. Kim J., Kim H.Y., Lee J. Machine Learning-Based Risk Management for Derivatives Portfolios. – Expert Systems with Applications, 2019. – Vol. 124. – P. 222–235.
10. IACPM. Risk Mitigation Techniques in Credit Portfolio Management. – International Association of Credit Portfolio Managers, 2024. – 54 p.
11. Rose P.S., Hudgins S.C. Bank Management and Financial Services. – New York: McGraw-Hill Education, 2016. – 736 p.
12. Saunders A., Cornett M.M. Financial Institutions Management: A Risk Management Approach. – New York: McGraw-Hill Education, 2018. – 816 p.
13. IMF. Financial Soundness Indicators Compilation Guide. – Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2022. – 248 p.
14. Allen F., Carletti E. The Roles of Banks in Financial Systems. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – 288 p.
15. Bank for International Settlements. Literature Review of Factors Relating to Liquidity Stress. – Basel: BIS Publications, 2021. – 102 p.
16. Markowitz H. Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments. – New Haven: Yale University Press, 1959. – 368 p.
17. World Bank. Financial Sector Assessment: Republic of Uzbekistan. – Washington, D.C.: The World Bank Group, 2023. – 142 p.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>